

Миронюк І.С., Білак-Лук'янчук В.Й.

Оцінка керівниками територіальних громад рівня забезпечення населення медичною допомогою

Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна

Myroniuk I.S., Bilak-Lukianchuk V.Y.

Assessment by general practitioners-family doctors of providing the population of territorial communities with medical care

Uzhhorod National University,
Uzhhorod, Ukraine

ivan.myronyuk@uzhnu.edu.ua, bilak.vika@gmail.com

Вступ

У ході проведеної в Україні реформи адміністративно-територіального устрою [1; 2] сформовано територіальні громади [3] та визначено їхні завдання та функції із забезпеченням їх необхідним фінансуванням [4; 5]. Необхідно зазначити, що обов'язком територіальних громад є забезпечення населення громад умовами зі збереження та зміцнення здоров'я [6]. Сьогодні законодавчо визначено подальші кроки з проведення реформи галузі охорони здоров'я з формуванням госпітальних округів та лікарень нового типу: загальних, кластерних і надкластерних закладів охорони здоров'я [7]. Важливим є те, що Україна активно готується до відбудови галузі охорони здоров'я у повоєнний період [8]. При цьому базовим рівнем надання медичної допомоги населенню залишається первинна медико-санітарна допомога, яка розвивається і в країнах Європи [9].

Мета дослідження – дослідити рівень оцінки забезпечення населення територіальних громад медичною допомогою керівниками територіальних громад.

Матеріали та методи

Методи: бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Матеріали: дані інформаційних джерел за темою дослідження і результати соціологічного дослідження серед 112 керівників територіальних громад Закарпатської області. Активність респондентів становила 74,7% (було роздано 150 анкет). Під час проведення дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів. Отримані результати згруповані в Excel-таблиці та статистично опрацьовані з використанням загальноприйнятих методів. Дані про опитаних керівників територіальних громад наведено в табл. 1.

Результати дослідження та їх обговорення

На першому етапі дослідження було вивчено та проаналізовано рівень інформованості керівників територіальних громад щодо питань охорони здоров'я населення громади. Отримані в ході дослідження результати наведено в табл. 2.

Аналіз наведених у табл. 2 результатів дослідження вказує на низький рівень інформованості керівників територіальних громад щодо питань охорони здоров'я населення громади та низький рівень можливостей у жителів територіальних громад до збереження та зміцнення здоров'я, у тому числі доступу до необхідних лікарських засобів. Проведений аналіз отриманих результатів вказує на достовірно гіршу ситуацію у гірській географічній зоні та сільській місцевості.

Таблиця 1

Дані про опитаних керівників територіальних громад

Показник	абс.	%
Виконує адміністративні функції	43	38,4
Є депутатом на рівні територіальної громади	69	61,6
Чоловік	57	50,9
Жінка	55	49,1
Територіальна громада розташована в низинній географічній зоні	41	36,6
Територіальна громада розташована в передгірській географічній зоні	27	24,1
Територіальна громада розташована в гірській географічній зоні	44	39,3
У громаді проживає переважно сільське населення	79	70,5
У громаді проживає переважно міське населення	33	29,5

Таблиця 2

Рівень інформованості керівників територіальних громад щодо питань охорони здоров'я населення громади

Показник	Так		Ні		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Інформований про кількість жителів громади, які мають постійні проблеми медичного характеру	31	27,6	76	67,9	5	4,5
Інформований про кількість жителів громади, які мають інвалідність	28	25,0	79	70,5	5	4,5
Інформований про кількість жителів громади, які мають інвалідність і проживають самотньо	22	19,6	90	80,4	-	
Знає, чи всі жителі громади, які мають інвалідність, отримують необхідну медичну допомогу	15	13,4	94	83,9	3	2,7
Знає, чи всі жителі громади, які мають інвалідність, отримують необхідну реабілітаційну допомогу	12	10,7	97	86,6	3	2,7
Знає, чи всі жителі територіальної громади, які мають інвалідність, забезпечені необхідними індивідуальними засобами	15	13,4	94	83,9	3	2,7
Інформований про проблеми медичного забезпечення жителів громади	47	41,9	59	52,7	6	5,4
Інформований про наявність на території громади чинників, які негативно впливають на стан здоров'я населення громади	72	64,3	32	28,6	8	7,1
Наявність у територіальній громаді умов для зміцнення населенням особистого здоров'я	54	48,2	51	45,5	7	6,3
Наявність у територіальній громаді програми (цільових заходів) зі збереження та зміцнення здоров'я населення	9	8,0	98	87,5	5	4,5
Наявність у територіальній громаді програми (цільових заходів) із забезпечення жителів, які мають інвалідність, комплексними соціально-медичними послугами	-	-	106	94,6	6	5,4
Наявність можливості у жителів усіх населених пунктів громади за необхідності доступу у зв'язку з роботою громадського транспорту до закладів охорони здоров'я	57	50,8	48	42,9	7	6,3
Наявність можливості у жителів усіх населених пунктів громади за необхідності доступу у зв'язку з роботою громадського транспорту до закладів реабілітаційної допомоги	47	41,9	58	51,8	7	6,3
Наявність можливості у жителів усіх населених пунктів громади за необхідності доступу у зв'язку з роботою громадського транспорту до закладів соціальної допомоги	57	50,8	48	42,9	7	6,3
У територіальній громаді надають послуги населенню реабілітологи	14	12,6	89	79,4	9	8,0
У територіальній громаді надають послуги населенню психологи	14	12,6	89	79,4	9	8,0
У територіальній громаді надають послуги населенню спеціалісти з громадського здоров'я	7	6,3	96	85,7	9	8,0
У територіальній громаді надають послуги населенню сімейні лікарі	109	98,3	3	2,7	-	-
Доступність для населення громади умов із придбання необхідних лікарських засобів						
показник	абс.				%	
– аптеки постійно доступні	24				21,5	
– аптеки умовно доступні	23				20,5	
– аптеки практично недоступні	8				7,1	
– аптеки доступні в певний період доби	41				36,6	
– аптеки умовно доступні в певний період пори року	16				14,3	

При цьому жодна територіальна громада не має затверджених програм (заходів) зі збереження та зміцнення здоров'я населення.

Наступним кроком дослідження стало вивчення рівня інформованості керівників територіальних громад щодо впливу війни проти російської агресії на медичні проблеми громади. Отримані результати наведено в табл. 3.

Аналіз наведених у табл. 3 результатів дослідження вказує на те, що за наявності у більшості

громад вимушених переселенців керівники територіальних громад не проявляють належного інтересу до наявності у них медичних проблем та їх вирішення.

Наступним кроком дослідження було вивчення рівня інформованості керівників територіальних громад про зміст певних законодавчих актів України, які стосуються охорони здоров'я населення. Отримані результати наведено в табл. 4.

Аналіз наведених у табл. 4 результатів дослідження вказує на те, що керівники територіальних

Таблиця 3

Рівень інформованості керівників територіальних громад про вплив війни проти російської агресії на медичні проблеми громади

Показник	Так		Ні		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Наявність у громаді вимушених переселенців	79	70,5	30	26,8	3	2,7
Інформований про медичні проблеми вимушених переселенців	9	8,0	100	89,3	3	2,7
Інформований про рівень забезпеченості вимушених переселенців медичною допомогою	9	8,0	100	89,3	3	2,7

Таблиця 4

Рівень інформованості керівників територіальних громад про зміст законодавчих актів України

Законодавчий акт	Так		Ні		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад»	91	81,2	5	4,5	16	14,3
Закон України від 16 квітня 2020 р. № 562-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад»	93	83,0	12	10,7	7	6,3
Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р.	75	67,0	28	25,0	9	8,0
Розпорядження КМУ від 30 листопада 2016 р. № 1002-р «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я»	42	37,5	65	58,0	5	4,5
Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»	59	52,7	44	39,3	9	8,0
Закон України № 1053-IX від 3 грудня 2020 р. «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я»	21	18,7	88	78,6	3	2,7
Закон України № 2347-IX від 1 липня 2022 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення надання медичної допомоги»	36	32,1	73	65,2	3	2,7
Наказ МОЗ України від 19.03.2018 № 504 «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги»	22	19,6	85	75,9	5	4,5
Закон України № 2573 від 6 вересня 2022 р. «Про систему громадського здоров'я»	29	25,9	80	71,4	3	2,7
Розпорядження голови Закарпатської обласної військової адміністрації від 07.09.2023 № 795 «Про затвердження спроможної мережі закладів охорони здоров'я Закарпатського госпітального округу»	36	32,1	76	67,9	-	-

громад показали достатньо високий рівень інформованості щодо законодавства України з питань адміністративно-територіальної реформи та низький рівень інформованості щодо як законодавчих, так і нормативно-правових актів державного та регіонального рівнів із питань охорони здоров'я населення та проведення реформи галузі охорони здоров'я.

Дана ситуація потребує вирішення шляхом організації та проведення серії правових семінарів-тренінгів для керівників територіальних громад на регіональному рівні.

Далі вивчалось питання щодо готовності керівників територіальних громад до діяльності зі збереження та зміцнення здоров'я населення. Отримані в ході дослідження дані наведено в табл. 5.

Аналіз наведених у табл. 5 результатів дослідження вказує на те, що опитані керівники територіальних громад проявляють низький рівень готовності

до діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я населення. Дана ситуація потребує активної роботи серед них з інформування актуальності вирішення даної проблеми та адвокації прийняття відповідних рішень.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням шляхів забезпечення населення територіальних громад умовами для збереження та зміцнення здоров'я.

Висновки

Отримані результати дослідження вказують на недостатній рівень забезпечення населення територіальних громад Закарпатської області окремими видами медичної допомоги. Передусім це стосується територіальних громад гірської географічної зони розташування. Установлено, що територіальні громади області

Рівень готовності керівників територіальних громад до діяльності зі збереження та зміцнення здоров'я населення

Показник	Готовий		Не готовий		Не визначився	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Прийняття на рівні громади цільової програми з її фінансуванням для забезпечення жителів громади умовами для збереження та зміцнення здоров'я	71	63,3	34	30,4	7	6,3
Сприяння відкриттю на базі територіальної громади або декількох територіальних громад із використанням механізму співоплати кабінету (центру) реабілітаційної допомоги населенню	34	30,4	68	60,7	10	8,9
Сприяння відкриттю на базі територіальної громади з використанням механізму державно-приватного партнерства центру комплексної соціально-медичної допомоги населенню з особливими потребами	31	27,7	73	65,2	8	7,1
Сприяння, відповідно до Державного класифікатора професій, уведенню на базі територіальної громади посади спеціаліста з громадського здоров'я	27	24,1	76	67,9	9	8,0
Сприяння запровадженню для сімейних лікарів місцевих економічних мотиваційних стимулів за комплексну медичну допомогу	54	48,2	53	47,3	5	4,5

не мають прийнятих цільових програм медичного забезпечення населення та збереження його здоров'я.

Результати дослідження щодо недостатнього рівня забезпечення населення окремими видами медичної допомоги, а також забезпечення інвалідів

реабілітаційними послугами та індивідуальними засобами мають бути враховані під час підготовки та проведення наступного етапу реформування системи охорони здоров'я області із залученням до вирішення проблеми можливостей територіальних громад.

Література

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 11.05.2022).
2. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>. (дата звернення: 12.05.2022).
4. Перспективні плани формування територій громад – крок до нової системи організації влади на місцях. *Децентралізація*. URL: decentralization.gov.ua. (дата звернення: 12.05.2022).
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату : Закон України від 20 грудня 2016 р. № 1793-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>. (дата звернення: 12.05.2022).
6. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Шафранський ВВ, Брич ВВ, Білак-Лук'янчук ВЙ. Територіальні громади як базовий рівень забезпечення зміцнення та збереження здоров'я населення. *Україна. Здоров'я нації*. 2021; 4(66): 57–62.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 1 липня 2022 р. № 2347-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text> (дата звернення: 13.05.2022).
8. Кабмін представив проєкт Плану відновлення системи охорони здоров'я. *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/244951-kabmin-predstavil-proekt-plana-vosstanovleniya-sistemy-zdravookhraneniya> (дата звернення: 16.05.2022).
9. Первинна медико-санітарна допомога/сімейна медицина / за ред. В.М. Князевича. Київ, 2009. 289 с.

References

1. Pro shvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnia 2014 r. № 333-r. Ofitsiyniy portal Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>. (data zvernennia: 11 travnia 2022).
2. Pro zatverdzhennia Metodyky formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 kvitnia 2015 roku № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 11 travnia 2022).
3. Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>. (data zvernennia: 12 travnia 2022).
4. Perspektyvni plany formuvannia terytorii hromad – krok do novoi systemy orhanizatsii vlady na mistsiakh. Detsentralizatsiia. Elektronnyi resurs. URL: decentralization.gov.ua. (data zvernennia: 12 travnia 2022).
5. Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo zarakhuvannia rentnoi platy za korystuvannia nadramy dlia vydobuvannia nafty, pryrodnoho hazu ta hazovoho kondensatu: Zakon Ukrainy vid 20 hrudnia 2016 roku № 1793-VIII. Ofitsiyniy portal Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1793-19>. (data zvernennia: 12 travnia 2022).

6. Myroniuk IS, Slabkyi HO, Shafranskyi VV, Brych VV, Bilak-Lukianchuk VI. Terytorialni hromady yak bazovyi riven zabezpechennia zmitsnennia ta zberezhenia zdorovia naselennia. [Territorial communities as a basic level of ensuring the strengthening and preservation of population health]. *Ukraina. Zdorovia natsii*. 2021;4 (66): 57–62 (in Ukrainian).

7. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia nadannia medychnoi dopomohy: Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2022 roku № 2347-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text> (data zvernennia: 13 travnia 2022).

8. Kabmin predstavyyv proekt Planu vidnovlennia systemy okhorony zdorovia. Sudovo-yurydychna hazeta. Elektronnyi resurs. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/244951-kabmin-predstavil-proekt-plana-vosstanovleniya-sistemy-zdravookhraneniya> (data zvernennia: 16 travnia 2022).

9. Pervynna medyko-sanitarna dopomoha/simeina medytsyna. Za red. V.M. Kniazevycha. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. K., 2009. 289 s. (in Ukrainian).

Мета – дослідити рівень оцінки забезпечення населення територіальних громад медичною допомогою керівниками територіальних громад.

Матеріали та методи. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу. *Матеріали:* дані інформаційних джерел за темою дослідження і результати соціологічного дослідження серед 95 керівників територіальних громад Закарпатської області. Під час проведення дослідження збережено конфіденційність інформації про респондентів.

Результати. Отримані результати дослідження вказують на недостатній рівень забезпечення населення територіальних громад Закарпатської області окремими видами медичної допомоги. Передусім це стосується територіальних громад гірської географічної зони розташування. Установлено, що територіальні громади області не мають прийнятих цільових програм медичного забезпечення населення та збереження його здоров'я.

Висновки. Результати дослідження щодо недостатнього рівня забезпечення населення окремими видами медичної допомоги, а також забезпечення інвалідів реабілітаційними послугами та індивідуальними засобами мають бути враховані під час підготовки та проведення наступного етапу реформування системи охорони здоров'я області із залученням до вирішення проблеми можливостей територіальних громад.

Ключові слова: територіальні громади, населення, медична допомога, забезпечення, керівники територіальних громад, оцінка.

Goal of research is to study the level of assessment by general practitioners-family doctors of providing the population of territorial communities with medical care.

Materials and methods. *Methods:* bibliosemantic, sociological, medico-statistical, of structural-and-logical analysis. *Materials:* data from information sources on the research topic and the results of sociological survey among 87 general practitioners-family doctors of Transcarpathian region. During the study, the confidentiality of information about respondents was preserved.

Results and discussion. The obtained results of the study indicate an insufficient level of providing the population of territorial communities of Transcarpathian region with certain types of medical care. First of all, it concerns territorial communities located in the mountainous geographical zone. At the same time, all territorial communities of the region do not have adopted targeted programs of medical provision of the population and preservation of their health

Conclusions. The results of the study on the insufficient level of providing the population, if necessary, with certain types of medical care and providing the disabled persons with rehabilitation services and individual means should be taken into account during the preparation and implementation of the next stage of reforming the health care system of the region with the involvement of territorial communities in solving the problem.

Key words: territorial communities, population, medical care, provision, family doctors, assessment.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Мирунюк Іван Святославович – доктор медичних наук, професор, проректор із наукової роботи Ужгородського національного університету; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

ivan.myroniuk@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-4203-4447

Білак-Лук'яничук Вікторія Йосипівна – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри наук про здоров'я Ужгородського національного університету; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

bilak.vika@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-3020-3116